luvad kehvemaisse rahvastikukihtidesse ning elavad valdavalt aguleis, siis valgustavad nad mõndagi joont linna ääreosade miljööst. $^2/_3$ uuritud perekonnist elab ühetoalisis ja umbes $^1/_3$ 2-—3-toalisis kortereis. Et toad on neis kortereis väikesed — põrandapind 12—20 m^2, kõrgus 2,5—2,8 m, siis on ka õhuruum väike: 30—45 m^3, millest tuleb aga veel maha arvata ahju ja muu sisustise ruumala. Kahetoalisis kortereis on teine eluruumina kasutatav, ühetoalised on aga pliitahjuga varustatud ja toidu keetmine sünnib sealsamas. Väga sagedasti (63,2%) puudub neil õhuaken, mille kaudu oleks võimalik puhastada õhku elutoas, mida ühtlasi kasutatakse köögiks. Et õhuvahetus puudulik ja ruumala väike, on toa-õhk sumbunud ja tervisevastane: spetsiifilise keedulõhnaga, või seal, kus perekonnaisa või -liikmed tubakasuitsetajad, koguni lämbuv. Tervishoiu algnõue, et igal inimesel oleks oma magamisase, ei leia samuti teostust. Igal elanikul on oma voodi kaheliikmelisis perekonnis *resp.* kortereis 22,2%-dil ülaluuritud juhtudest, kolmeliikmelisis 23,5%, neljaliikmelisis 13,9% ja viieliikmelisis 9%. Kaheliikmelisis perekonnis magab laps ema juures 77,8% juhtudest. Üldiselt on seda rohkem magajaid ühel asemel, mida suurem perekond ja mida vähem tube kortereis. Ja äärmisil juhtudel, kus perekonna-liikmete arv ühetaolisis kortereis on eriti suur ($>$ 6), ei ole sageli toas mingit alalist magamisaset sängi või nari näol, vaid magatakse lihtsalt põrandal. Arvestades ühelt poolt tõsiasja, et vastmainitud uurimusil kinnistati ühetoalisis kortereis üle 70% lasterahiiti, ja teiselt poolt, et ühetoalised korterid prevaleeruvad linna-äärises, võime öelda, et siselähestikega kõrvuti vahelduvad elutingimused ja tervishoiu-olud linna ulatusel ning nende halvenemine allub üldjoonis samuti keskpagevale toimingule, mis surub kehvastiku linna-äärisele.

Samuti kidur on uulinurgi hajusalt levinud toidu- ja puduainete, n.-n. vürtspoekeste sisustis: väike üheotsa poeletike, suitsupakikesed ja saapamäärde-toosid või seebitükid leti taga riiulil, eespool leivariiuli all lahtine heeringatünn ning mõned lössakil jahu- ja suhkrukotid, määrdinud reklaamisildid, edasi-tagasi askeldava räpasevõitu poemehe või -naisega ja toast järele karjuva lapsega on seal sageli kõik. Mäherdune vahe selle elatusmiinimumi peegeldava ja vaid kõige olulisemat sisaldava vürtspoekese ning linnasüdame differentseerunud kaubaäride vahel! Ka lõikavad need poekesed sissekäiku majanurgi asetudes sageli maja alumise korra tahknurga maha ja aitavad seega vaid hoone nähet ebameeldivamaks teha (vt. 95. joon.). Muide puuduvad ühiskondlikud asutised linna-äärise korterlas täiesti, kui mitte mainida apostl. õigeusu kirikut Ropka-aluses ja tapamaja raudtee-äärsel.

Tööla ja liikla. Viimatimainitud tööstusseadeldusega algabki õieti juba linna-äärise tööla, mis levib, nagu maastikulises vaatluses nähtud, peamiselt raudtee- ja Jõeveerikus. Küsimuses on muidugi Tartu kesk- ja siiretööstused. Nende kohta linnakoetises määravad kaks peamist nõuet: esiteks alluvad nad repulsioonile, sest tööstuste suur ruumitarvitamisnõue (suured hoovid!) surub nad linna piiri alla, elamustusevöötest välja, kus maa hind odavam ja kus nad oma eristusiga (suits, lõhnad, müra) elanikkude hea-olu niipalju ei riku kui märgatava hoonestuse tsoonis. Teiselt poolt küünivad nad tooresainete juurdeveo ja toodangu äraveo võimalikule odavusele, s. t. liiklemisteede lähedusse (34) (94). Seetõttu ei esine kesk- ja siiretööstused linnasisemisis vööteis, kuna nad ulatusliku korterla ääreosis vaid juhuti esinevad: mainitavad oleksid muide mõned tööstused linna loodeserval, nende seas A le Coq'i õllevabrik ürgoru kirdepervel Tähtvere pargi ääres, edasi mõned töös-

Tartu, lk. 299